

Avrupa'da İttifaklar Sistemi ve Sömürge Yarışı

Avrupa Devletlerinin Sömürge Rekabeti

19. yüzyılın hiç kuşkusuz en çarpıcı olayı Avrupa devletlerinin dünya çapındaki hâkimiyetinin pekişmesiydi. 1800'lü yılların ikinci yarısı, Sanayi Devrimi'nin etkisiyle çok önemli buluşların gerçekleşmesine sahne oldu.

Sanayi Devrimi'nin bu yeni aşamasında ekonomide de büyük bir genişleme oldu. Kapitalizmin ulaştığı bu yeni aşamada, adına finans-kapital denen ve mali sermaye ile sanayi sermayesinin birleşiminden oluşan büyük sermaye grupları ve tekeller ortaya çıktı. Eski tip sömürgecilikten farklı olarak özellikle 1870'lerden itibaren ortaya çıkan emperyalizm, bu kapitalist ekonomik gelişimin bir sonucuydu. Daha fazla üretmek, daha fazla üretmek için daha fazla ham maddeye ulaşmak, daha fazla satmak, yani yeni pazarlar bulmak gerekiyordu.

Sanayileşmiş Avrupa devletleri ve ABD, söz konusu ihtiyaçlarını dünyanın dört bir köşesini bu yeni ekonomik düzene eklemleyerek çözüme yoluna gittiler. Emperyalizmin girdiği bölgeler ya ham madde kaynaklarına sahipti ya da uygun pazar niteliği taşıyordu. Amaç, bu bölgelerin, emperyalist devletin anavatanı için uygun koşullarda işletilmesi ve çalıştırılmasıydı. Sömürgecilikten farklı olarak, emperyalist devletler işgal ettikleri bölgeleri çoğu zaman doğrudan anavatanına bağlayarak ilhak ettiler. Emperyalist yayılcılık furiasının doğrudan ekonomi dışında nedenleri de vardı. Bunlardan bir tanesi, fazla nüfus sorunuydu.

Sanayi Devrimi sonrasında yaşam standartlarındaki artış ortalama insan ömrünü uzattığı için 19. yüzyılda Avrupa'da büyük bir nüfus artışı gerçekleşti. Öyle ki, kıta nüfusu yüzyılın sonunda ikiye katlanmıştı. Dolayısıyla yeni alanlar, bu nüfusu besleyecek tarımsal üretim bakımından önemli olduğu kadar, bu nüfusun bir bölümünün gönderilebileceği ve merkezin rahatlamasının sağlanacağı bir imkân sunuyordu.

Temelde Avrupa devletlerinin sosyo-ekonomik çıkarlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan emperyalist yayılmacılık, çeşitli biçimlerde meşrulaştırılmaya çalışıldı. Emperyalist siyaset, uygulayanlar tarafından ülke içinde bir ulusal gurur ve itibar unsuru olarak sunuldu: “beyaz adamın sorumluluğu” anlayışıyla hareket edilerek Avrupa’nın, gittiği yerlere “uygarlık” taşıdığı, bunun bir misyon olduğu iddia edildi. Avrupa devletleri arasındaki rekabette emperyalist yayılmayı tetikleyen önemli bir unsurdu.

Dönemin başat gücü İngiltere’nin şampiyonluğunu yaptığı emperyalist yayılmanın her dalgası, diğer Avrupa devletlerinin karşı hamlesini gündeme getirdi. Bu rekabet, aynı zamanda Avrupa’nın merkezinde çıkması kaçınılmaz olan çatışmayı kıta dışına itmenin ve bir büyük savaşı ertelemenin de aracı oldu.

Afrika’daki sömürgeciliğin geleceğini belirleyen 1884-1885 Berlin Konferansı’nda alınan en önemli karar “**fiili işgal**” ilkesinin kabulüdür. Söz konusu ilke uyarınca, önceden olduğu gibi Avrupalı bir gezginin “keşfettiği” bölgenin, vatandaşı olduğu ülkeye ait olduğunu ilan etmesi yetmeyecek, ilgili ülkenin o bölgeyi fiili olarak işgal etmesi gerekecekti. Berlin Kongresi sonrasında, Afrika, Avrupalı güçler tarafından hızla parçalanarak nüfuz bölgelerine ayrıldı.

Colonial Possessions							
	Belgian		Dutch		Italian		Russian
	British		French		Ottoman		Spanish
	Danish		German		Portuguese		United States

AVRUPA'DA ALMAN ÜSTÜNLÜĞÜ: ÜÇLÜ İTTİFAK, 1871-1890

- Bismarck, 1871 zaferi ile Alman Birliği'ni kurduktan sonra, bütün faaliyet ve çabalarını bu Birliğin, o kadar kan pahasına meydana getirilmiş olan bu eserin korunmasına yöneltmiştir. Bu eserin yaşamasını tehdit edebilecek tehlike, şüphe yok ki, Avrupa'dan, Avrupa diplomasisinden gelebilirdi. Zira Bismarck, Alman İmparatorluğu'nun ortaya çıkışı ile, Avrupa kuvvetler dengesinin yapısında esaslı bir değişikliğin meydana geldiğinin ve yeni yeni durumu da Avrupa büyük devletlerinin kolaylıkla hazmetmeyeceğinin bilincindeydi.
- Bu sebeple, iş başında kaldığı sürece, Alman diplomasisini, zorunluk olmadıkça, Avrupa dışına taşır- mamaya özen gösterdi ve devamlı olarak Avrupa ile meşgul oldu. Avrupa dışındaki olaylara ilgisi, bu olayların Avrupa diplomasisine etkisi oranında oldu.
- Yine bu çerçevede olmak üzere Bismarck'ın **Avrupa politikasının** en büyük dayanağı ise, "Barış" olmuştur. Özellikle Alman birliğinin ilk dönemlerinde, Avrupa'da çıkacak bir savaşın bu birliği her zaman sarsabileceğini biliyordu. Çünkü, birliğin güçlün derilmesi daha bir dönem zaman alacaktı. Birlik güçlendirilmedikçe, Avrupa'da bir savaş, hele bu savaş Almanya'ya da bulaşırsa, çok tehlikeli olabilirdi.
- Bismarck'ın "barış ihtiyacı"nın birinci sebebi, yeni kurulan birliğin iç sorunlarından kaynaklanan durumdu. **Güney Alman devletleri çoğunlukla Katolik idi ve bu devletler üzerinde Papa'nın ve III. Napolyon'un Katoliklik politikasının büyük etkisi vardı.** Güney Devletleri'ni birliğe sokabilmek için Fransa ile savaşmak ihtiyacının bir sebebi de buydu. Fransa'nın yenilmesinden sonra, **Güney Alman devletlerinin yeni birliği, yani Alman İmparatorluğu'nu kabullenmeleri kolay olmadı.**

- Prusya'nın ve kuzey Alman devletlerinin Protestan etkinliğini Güney'in kabullenmesi kolay olmadı. Bunun yanında bazı siyasal sebepler de vardı. Meselâ, güneyin büyük devleti Bavyera, Fransa'nın yenilgisinden sonra Bismarck'ın, Alsas-Loren'i Bavyera topraklarına katmasını beklemiş, fakat Bismarck buna hiç yanaşmamıştı. Bu sebeplerle Güney Alman devletleri, Fransa'nın yenilgisinden sonra, destek için gözlerini Papa'ya çevirmişler ve Alp'lerin ötesindeki Papa'ya dayanmak istemişlerdir ki, buna "**ultramontanisme**" adı verilmektedir.
- Bu durum Bismarck'ı, Katolik Kilisesi'nin Almanyadaki etkinliğine karşı bir mücadele açmaya sevk etti. Katolik kilisesi sıkı kontrol altına alındı ve özellikle Kilise'nin öğretim üzerindeki kontrol ve etkinliğini kırmak için, Bismarck bir hayli sert tedbirlere başvurdu. Buna Bismarck'ın **Kulturkampf** politikası, yani Katolik kültürüne karşı mücadelesi denir. Kısacası, "**Ultramontanisme- Kulturkampf**" mücadelesi Bismarck için ciddi bir baş ağrısı olmuştur. Alman Birliği'nin iç yapısını kuvvetlendirmek ve birliği sağlam temellere oturtmak, Bismarck'ın ciddi bir sorunu olmuştur.

Bismarck'ın en fazla endişe duyduğu sorun Fransa idi. Bismarck, Fransızların Alsas- Loren'in kaybına ve Fransa'nın, acı bir hezimete uğramasına kolay kolay tahammül etmeyeceklerini biliyordu. **Bu Bismarck için bir endişe kaynağı oldu.**

Fransa yalnız bırakıldığı sürece Almanya'yı rahatsız etmesi ve Avrupa barışını bozması beklenemezdi. İşte Bismarck'ın politikası bundan sonra bu amaca, yani Fransa'nın yalnız bırakılması amacına yöneldi. Buna Bismarck'ın "koalisyonlar kâbusu" denir. Bismarck, "Fransa müttefiklerden yoksun kaldığı sürece bizim için tehlikeli olamaz" diyordu.

Fransa'nın herhangi bir devletle ittifak yapmasını önlemek demek, onun ittifak edebileceği devletleri Almanya'nın etrafında toplamak demektir. Fransa'yı yalnız bırakmak ancak böyle mümkün olabilirdi. Yani Fransa'ya karşı Bismarck'ın kendisi bir koalisyon kurmalıydı.

Bismarck'ın gözünde en tabii müttefik Avusturya-Macaristan idi. 1866 da Sadowa'da, Avusturya'nın onurunu kırmamak için, ne Prusya kuvvetlerini Viyana'ya sokmuş ve ne de Avusturya'dan toprak almıştı.

Üç İmparator Ligi

- ▶ Almanya, Avusturya-Macaristan ve Rusya Başbakan ve Dışişleri Bakanları, **Bismarck, Andrassy ve Gorçakof 7 Eylül 1872 de Berlin'de buluşurken**, üç devletin İmparatorları, I. Wilhelm, François Joseaph ve II. Aleksandr da yine Berlin'de görüşmelerde bulundular. Bu görüşmeler, "**Üç İmparatorlar Ligi**"nin ilk kuruluş adımı olup, buna "Üçlü Antant" demek daha doğru olacaktır. Çünkü bu "antant" bundan sonraki görüşmelerle bir Lig, bir Birlik haline gelecektir.
- ▶ Görüşmeler esnasında bir takım görüş birliğine dayanak teşkil eden esaslar ortaya çıkmıştır.
- ▶ 1) Avrupa'nın mevcut statükosu kabul ediliyordu.
- ▶ 2) Avrupa barışı tehlikede kalacak olursa, üç devlet aralarında temas ve müzakerelerde bulunacaklardı.
- ▶ 3) Doğu sorunundan (yani Osmanlı imparatorluğu) doğacak herhangi bir güçlük birlikte çözümlenecekti.
- ▶ 4) İhtilâlcî hareketlere karşı birlikte hareket edilecekti.
- ▶ 5) Herhangi bir devletle ittifak yapmayacaklardı.
- ▶ Böylece üç İmparator, **muhafazakârlığın ve statüko'nun korunmasında**, milletlerarası sosyalizmin doğmakta olan tehlikesine karşı **monarşilerin savunulmasında** ve nihayet, **Fransa'ya karşı barışın ve Avrupa statükosunun korunmasında birleşmiş olmaktaydılar.**

ALMANYA - AVUSTURYA - MACARİSTAN İTTİFAKI 1879

- ▶ 1875 Balkan krizi Avusturya-Macaristan ile Rusya'nın münasebetlerini esaslı bir şekilde bozacak olan olaylar dizisini başlatırken, diğer yanda Fransız-Alman münasebetleri de bir dizi gerginlikler ve krizler geçirdi. Almanya'nın Fransa ile münasebetleri zaman zaman kötüleşip, bir savaş ihtimali dahi belirdi. Bu gelişmeleri şu noktalar üzerinde toplayabiliriz:
- ▶ 1) **Bismarck, Frankfurt barışı ile Fransa'ya 5 milyar franklık bir savaş tazminatı yüklemişti.** Bu tazminat ödeninceye kadar da **Fransa'nın kuzey toprakları Almanya'nın işgali altında kalacaktı.** Bismarck, Fransa'nın bu tazminatı hemen ödeyemeyeceğini tahmin etmiş ve böyle bir ihtimalden de büyük hoşnutluk duymuştu. Zira Fransa bu tazminatı ödemedikçe de, Almanya da Fransa'nın kuzeyinde işgal altında tuttuğu stratejik yerleri boşaltmaz ve hatta belki de bu yerleri Almanya'ya ilhak edebilirdi. Bu suretle Almanya, Fransa'ya karşı kuzeyinde bir baskı vasıtası elde etmiş olurdu.
- ▶ **Fakat Bismarck'ın bu tahmin ve hesapları yanlış çıktı.** Cumhurbaşkanı Thiers'in olağanüstü çabaları sonucu, **Fransa, ödemeye mecbur olduğu savaş tazminatını, 1873 Eylülünde, vaktinden önce ve tamamen ödedi.** Tabii bu da Bismarck'ın hiç hoşuna gitmedi. Zira, Fransa üzerindeki bir baskı aracından yoksun kalıyordu.
- ▶ 2) Öte yandan Bismarck, Fransa'nın 1870-1871 yenilgisinden sonra, iç düzenine kavuşmasının çok uzun süreceğini hesaplamış ve iç düzensizlik devam ettiği sürece de Fransa'nın Almanya karşısında zayıf kalacağını düşünmüştü. Fakat bu da olmadı.
- ▶ 3) Bismarck, Katolik olan güney Alman devletlerini Birliğe âdeta zorla sokmuştu. Bu tarihten sonra da, bu devletler üzerinde bir baskı vasıtası olarak Katoliklik aleyhtarı (Kulturkampf) bir politika izledi. **Bismarck'ın bu politikası Papa ile münasebetlerini gerginleştirirken, Fransız kamuoyunda da sert tepkilerin doğmasına sebep oldu.** Fransız rahipleri, Bismarck'a ve Almanya'ya şiddetli hücumlarda bulunmaya başladılar. Bu hücumlar Alman basını tarafından cevapsız bırakılmadı. Alman basınından Fransa'ya tehditler yağmaya başladı. Bu sırada Fransa'da cumhurbaşkanı Mac Mahon ve Dışişleri Bakanı da Decazes idi. Decazes, bu gerginlikten yararlanarak, Fransa'nın Avrupa'daki durumunu kuvvetlendirmek istedi.
- ▶ 4) **Fransız Millî Meclisi 1875 Martında kabul ettiği bir kanunla, Fransız ordusunda alayların yapısını üç taburdan dört tabura çıkarınca bu sefer Fransa ile Almanya arasında yeni bir gerginlik doğdu.** Bismarck'a göre, bu yeni kabul edilen kanun, Fransa'nın bir intikam savaşına hazırlık olmak üzere silahlanmasıydı.

1877-78 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi)

1875'te Hersek'te başlayıp kısa zamanda Balkanlar'a yayılan ayaklanma Osmanlı Devleti bakımından önemli sonuçlar doğurdu. Rusya'nın, Panslavizm siyaseti çerçevesinde bölgede ıslahat yapılması talebine Osmanlı Devleti de 1876'da meşrutiyet ilan ederek, Osmanlı tebaası arasında eşitliği sağlamaya yönelik önemli bir adım attı ve dış baskıya yanıt vermek istedi. Başta Rusya olmak üzere Avrupa devletlerinin bu adımı yetersiz görmesi, Rusya açısından bir fırsat olarak değerlendirildi ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı patlak verdi.

Osmanlı ordusu Rus ordusu karşısında en büyük direnci Plevne'de gösterdi. Temmuz ayında başlayan Plevne savunması 10 Aralık 1877'ye kadar sürdü. Kafkas cephesinde ise Kars, Kasım 1877'de Rus ordusunun denetimine geçti. Boğazların Rusya'nın eline geçceğinden endişe duyan İngiltere duruma müdahale ederek, güçlü bir donanma gönderdi.

Padişah II. Abdülhamit 13 Şubat 1878'de Meclisi feshederek I. Meşrutiyet dönemini bitirdi ve 3 Mart 1878'de Ayastefanos'ta barış antlaşması imzalandı. Savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla, Sırbistan, Karadağ ve Romanya topraklarını büyüterek bağımsız oluyor; özerk Bulgaristan Prenslığı kuruluyor; Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan ve Rusya denetimine girmesi kabul ediliyordu.

Rusların Ayestefanos'a Diktikleri Anıt ve Yıkımı

Monument Russe à St. Stéffano. Salut de Constantinople.

على انعام
آياستفانوسه روس آيدنه سياه هدي
۹-۶ شهره شافى ۱۳۲۰

THE RUSSO-TURKISH WAR 1877-78

Anlaşmayla Rusya'nın büyük kazanımlar elde etmesi diğer büyük devletleri rahatsız etti. İngiltere, Rusya'ya karşı yardım karşılığında Osmanlı toprağı olan Kıbrıs Adası'nı işgal etti. Bu destekle, Ayastefanos Antlaşması'nın yerine 1878'de Berlin Antlaşması yapıldı. Bu yeni antlaşmada Bulgaristan'ın sınırları daraltıldı, Bosna-Hersek Avusturya-Macaristan işgaline; Kars, Ardahan ve Batum da Rusya'ya bırakıldı.

Ayrıca, Osmanlı yönetiminin Ermeniler lehine ıslahat yapması esası getirildi. Bu tarihten itibaren içeride giderek kötüleşen duruma paralel olarak Osmanlı İmparatorluğu diplomasi alanında zorlu bir sürece girdi.

1877-78 Savaşı'nın en önemli sonuçlarından biri de Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü koruyamayacağını düşünen İngiltere'nin politika değıştirmesi oldu. Rusya'nın güneye inip İngiltere'nin sömürgeleri ile arasındaki yolu tehdit etmesini, Osmanlı İmparatorluğu aracılığıyla değil, kendisi tedbirler alarak önleme yoluna gitmeye karar verdi. Bu doğrultuda 1878'de Kıbrıs'a yerleşmiş olan İngiltere 1882'de Mısır'ı işgal edecekti.

Ayrıca İngiltere giderek büyüyen Alman tehlikesi karşısında Rusya ile sorunlarını çözerek yan yana gelirken, dikkatini Orta Doğı'ya çeviren Almanya ise giderek Osmanlı Devleti ile yakınlaşacaktı.

Üç İmparatorlar Ligi'nin üyeleri 1875-1878 Balkanlar ve Doğu krizine sonrasında aralarındaki anlaşmalara rağmen, Rusya'nın Ayastefanos Anlaşmasında Avusturya-Macaristan'ın çıkarlarını bir kenara itivermesi, aralarının açılmasına yetti.

Ayastefanos barışı üzerine **İngiltere Rusya'ya karşı cephe alınca**, Avusturya da İngiltere'nin yanına katıldı. Berlin Kongresi'ne gelindiği zaman, **Bismarck Avrupa'nın kuvvet dengesinde, Avusturya-Macaristan'a daha fazla ağırlık verdi.** Berlin Kongresi'nin gerek genel oturumlarında, gerek komisyon çalışmalarında, Rusya ile Avusturya-Macaristan'ın çıkarlarının çatıştığı hemen bütün sorunlarda, Avusturya-Macaristan'ı tuttu. **Kongre sona erdiği zaman, Üç imparatorlar Ligi de sona ermişti.**

Almanya ile Rusya'nın münasebetleri Berlin Kongresi'nden büyük bir sarsıntı ile çıktı. Ruslar, Kongre'deki hezimetlerinin suçunu Bismarck'a yüklediler. Çar Aleksandr'ın, çok etkisi altında kaldığı **Panislavistler'in gözünde Bismarck en büyük düşmandı. Rusya, birdenbire askerî hazırlıklar yapmaya ve Polonya'ya asker yığmaya başlamıştı.**

- ▶ Almanya ile Avusturya-Macaristan imparatorlukları arasında I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam edecek bu ittifak, 7 Ekim 1879 da Viyana'da imzalandı.
- ▶ Bu ittifaka göre, taraflardan biri Rusya'nın bir saldırısına uğrarsa, diğer taraf, bütün askerî gücü ile müttefikine yardım edecektir. Taraflardan biri Rusya'dan başka bir devletin saldırısına uğrarsa, diğer taraf **hayırhah bir tarafsızlık** izleyecektir. Bununla beraber, Rusya, bu saldırgan devlete, doğrudan doğruya yardım veya askerî tedbirler yoluyla yardım edecek olursa, diğer taraf der hal müttefikinin yanında yer alacaktır. Her iki halde de yapılacak savaşın sonunda, **Rusya ile ayrı barış yapılmayacak ve birlikte hareket edeceklerdir.** İttifakın 4. maddesine göre de, bu ittifak gizli kalacak ve ancak iki tarafın anlaşması halinde bir üçüncü devlete açıklanabilecekti.
- ▶ İttifak beş yıl süreli idi. Fakat taraflardan biri, bu beş yılın sonunda fesih hakkını kullanmadığı takdirde, antlaşma 5 yıl daha uzayacaktı. Taraflardan hiç biri feshetmediği için, bu ittifak I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam etmiştir.
- ▶ **Bu ittifakın Almanya'ya sağladığı yararlar şunlardı:** Almanya Fransa ile tek başına savaş yapabilirdi. Avusturya'nın yardımına ihtiyacı yoktu. Fakat Fransa ile savaşırken, Rusya Fransa'nın yanında yer alırsa, o zaman Almanya'nın durumu kötüleşebilirdi. Fakat şimdi, ittifaka göre, Rusya'nın işe karışması halinde, Avusturya da Rusya'ya savaş açacaktı ki, böyle bir durumda Almanya'nın iki cepheli bir savaş karşısındaki yükü, bir hayli hafiflemiş olacaktı.
- ▶ **Avusturya-Macaristan'ın elde ettiği yararlar gelince:** Bu devlet Rusya'ya karşı tek başına bir savaş göze alamıyordu. Şimdi bu ittifak ile, Rusya ile bir savaş halinde, Almanya'nın yardımını sağlamış olmaktaydı. Ayrıca, Avusturya'nın savaş yapmak zorunda kalabileceği bir diğer devlet de, toprak istekleri dolayısı ile (irredantizm) İtalya idi. Avusturya-Macaristan İtalya ile tek başına savaşabilirdi.

İKİNCİ ÜÇ İMPARATORLAR LİĞİ 1881

- **İngiltere faktörü, özellikle Berlin Antlaşmasından sonra Rusya'nın Almanya'ya yaklaşmasında önemli bir rol oynadı.** İngiltere, 1878 den itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünü koruma politikasını terk ederek, İmparatorluk sınırları içindeki millî hareketleri desteklemek suretiyle, **Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerinde kendisine bağlı devletler kurma politikasına başlamıştı.** Ermeni sorununu desteklemesi bundandı. Ayrıca İngiltere şimdi Kıbrıs'a da yerleşmişti. Bunlar hep Rusya'ya karşı alınmış tedbirlerdi.
- **İkincisi, Rusya** bu sırada Orta Asya'da ve özellikle **Afganistan üzerinde de İngiltere ile mücadele halindeydi. Üçüncüsü, şimdi İngiltere'nin yeni Boğazlar politikası da Rusya'yı korkuttu.** Berlin Kongresi'nde İngiltere, 1841 Boğazlar Sözleşmesi'ne yeni bir yorum getirerek, bu sözleşme ile, **Boğazların kapalılığı konusunda alınmış olan taahhüdün sadece Osmanlı Devleti'ne karşı alınmış bir taahhüt olduğunu ileri sürdü.** Bunun anlamı ise, İngiltere'nin Osmanlı Devletiyle anlaşarak Boğazlardan donanmasını geçirip, Karadeniz'de Rusya'yı tehdit edebileceği idi.
- İngiltere'nin Berlin Kongresi'nde ortaya attığı, Boğazların kapalılığı ile ilgili yeni yorumundan büyük endişe duyuyordu. Bu sebeple, Berlin'e geldikten sonra Bismarck ile bu konuda pek çok konuşmalar yaptığı gibi, Boğazlar konusunda Bismarck'a uzun bir muhtıra (memorandum) verdi.
- Bu muhtırada **1833 Hünkâr İskeleyi Anlaşmasından başlayarak 1841 sözleşmesini, 1856 Paris Antlaşmasını ve nihayet 1871 Londra protokolünün bir tahlilini yapıp ve Rusya'nın Boğazlar politikasının gelişmelerini belirttikten sonra, İngiltere'nin Berlin kongresinde Boğazlarda ilgili görüşlerinden Rusya'nın duyduğu endişeleri, bu görüşler sonucu, Rusya Akdeniz'e bir tek gemi geçirmek imkânına sahip değilken, İngiltere'nin Osmanlı Padişahı ile anlaşıp rahatlıkla Karadeniz'e donanmasını sokabileceğini söyledi.** Sonuç olarak da, önceden sezmiş olduğu Almanya-Avusturya ittifakına da değinerek, 1872 Üç İmparatorlar Ligi'nin yenilenmesi suretiyle Avrupa barışının korunmasını ve Almanya ile Avusturya'nın bu konuda Rusya'ya destek vermesini istedi.

- Rusya'nın bu teşebbüsü üzerine ikinci Üç İmparatorlar Ligi, bu sefer yazılı olarak ve gayet gizli tutularak **18 Haziran 1881 de Berlin'de imzalandı**. Bu anlaşma son derece gizli tutulmuş ve ancak 1918 de açıklanmıştır. Bismarck, bu anlaşmanın görüşmelerinden pek az kimseyi haberdar etmiş ve bu görüşmelerin diplomatik yazışmalarında özel bir şifre kullanmıştır.
- Üç yıl süreli 7 maddelik bu antlaşmanın **birinci maddesine** göre, taraflardan biri, bir dördüncü devletle savaşa tutuşursa, diğerleri sempatik tarafsızlık gösterecekler ve savaşın genişlememesi ve lokal kalması için çaba harcayacaklardır.
- Bunun anlamı şuydu ki, Almanya Fransa ile, Avusturya İtalya ile Rusya da Osmanlı Devletiyle yapacakları savaşlarda, arkalarından emin olacaklardı.
- Yalnız, 1.maddenin 2. paragrafına göre, taraflardan birisi- ki bu Rusya olacaktır- Osmanlı Devletiyle bir savaş yapacak olursa, bu savaşın sonuçları hakkında, aralarında, peşinen bir anlaşma yapacaklardı. Yani, başka bir deyişle, Avusturya- Macaristan'ın Balkanlar'daki çıkarları garanti altına alınmış olacak ve Rusya'nın bir ikinci Ayastefanos sürprizini ortaya çıkarması önlenmiş olacaktı.
- Antlaşmanın **ikinci maddesine** göre de, taraflar **Avusturya-Macaristan'ın** Berlin Antlaşması ile **Bosna-Hersek'te kazanmış olduğu haklara saygı gösterecekler** ve aralarında anlaşma olmadıkça Avrupa Türkiye'sinin statükosunu değiştirmeyeceklerdi.
- **Bunun anlamı** ise, Rusya'nın **Kafkaslar bölgesinde Osmanlı İmparatorluğu üzerinde serbest bırakılmasıydı**.

- Antlaşmanın **üçüncü maddesi** ise, **Taraflar, Boğazların kapalılığına saygı göstermeyi taahhüt ediyorlar ve aynı zamanda, Osmanlı Devleti'nin (metinde Türkiye), Boğazların kapalılığı konusunda hiç bir devlete istisnâ muamele uygulamamasını ve Boğazlardaki topraklarda hiç bir devlete üs vermemesini sağlayacaklardı. Osmanlı Devleti bu kuralı bozar veya bozması ihtimali ortaya çıkarsa, bunu önlemek üzere taraflar, Osmanlı Devleti'nin bu hareketinden zarar gören tarafla savaş haline girmiş olduğunu Osmanlı Devleti'ne bildirecekler ve ayrıca 1878 Berlin Antlaşması'nın, Osmanlı Devleti'nin statükosuna sağlamış olduğu güvenliğin ortadan kalktığını bu devlete bildireceklerdi.**
- **Görülüyor ki, bu madde, Rusya'nın Boğazlarda ilgili bütün isteklerini yerine getiriyordu.**
- Antlaşmanın **altıncı maddesine** göre de, 1872 Üç imparatorlar Ligi'nden sonra, 1873 Nisanında Almanya ile Rusya ve 1873 Mayısında da Rusya ile Avusturya-Macaristan arasında imzalanmış olan gizli konvansiyonlar yürürlükten kalkıyor ve **1881** Antlaşması onların yerini alıyordu. imzalanan ek bir protokolde de, Bulgaristan ile Doğu Rumeli'nin birleşmesi imkânı öngörülüyor ve Avusturya-Macaristan'a da, kendisine uygun gelecek bir zamanda Bosna-Hersek'i ilhak etme hakkı tanınıyordu. Böylece Bismarck, Balkanları Avusturya-Macaristan ile Rusya arasında paylaştırmış olmaktaydı.
- Genel olarak bakıldığında, ikinci Üç İmparatorlar Ligi ile **Almanya, Avusturya- Macaristan ile Rusya'nın** arasını bulmak için Balkanları bu iki devlet arasında taksim etmiş oluyordu. **Bulgaristan ve Doğu Balkanlar Rusya'ya, Batı Balkanlar Avusturya-Macaristan'a bırakılmış oluyordu.**
- Bulgaristan ile Sırbistan arasındaki sınır, Balkanlardaki Avusturya ve Rus çıkarlarının ayrılma sınırı oluyor ve Bismarck'ın düşüncesinde de, bu sistem, Balkanlar'da tehlikeli bir rekabeti önlemenin en iyi yolu oluyordu. Bu noktayı, Boğazlar hakkında Antlaşmada yer alan hüküm ve taahhütlerle beraber göz önüne alırsak, sonuç şu olur: Bismarck, Almanya'nın çıkarlarını korumak ve bu çıkarların gerektirdiği kombinezon ve tertiplerin kurulabilmesini sağlamak için, Osmanlı imparatorluğu ile hiç ilgilenmemiş ve Osmanlı Devleti'ni iki partnerine peşkeş çekmekten kaçınmamıştır.

ÜÇLÜ İTTİFAK 1882

FRANSA'NIN TUNUS'A YERLEŞMESİ

Tunus, Fransa ile İtalya arasında bir çekişme konusu idi. Hatta, İtalya'nın ekonomik ve vatandaş bağları Fransa'dan fazla idi. Bu sebeple 1878 den itibaren, Avrupa devletleri, en fazla İtalya'yı Tunus üzerinde kıskırtmışlardır. **İngiltere, Osmanlı Devleti'ne karşı bir Akdeniz Bloku oluşturmak istediğinde, önce Fransa'ya yanaşmak istemiş ve Fransa'nın çekingen davranması üzerine, 1879 Martında, İtalya'ya bir "Akdeniz Antantı" teklifinde bulunmuştur.** Bu çerçevede İtalya'yı Kuzey Afrika'ya yöneltmek istemiştir. Keza **Bismarck da, İtalya'ya, Osmanlı topraklarından Tunus, Trablusgarp veya Arnavutluk'tan birisini seçmesini cömert bir şekilde söylüyordu.** Rusya bile, İtalya'ya, Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i işgal etmesi halinde, **onun da Arnavutluğu almasını tavsiye etmekteydi.**

İtalya ise olumlu cevap vermekten kaçındı. Çünkü böyle bir toprak macerası için kendisini yeteri kadar güçlü görmüyordu.0 kadar ki, 1878 de İtalyan Başbakanı Cairoli Berlin'i ziyaretinde, Almanya kendisine, dolaylı da olsa, Tunus'u teklif ettiğinde Cairoli'nin cevabı, İtalya'nın Tunus'u almasının Fransa ile münasebetlerini gerginleştireceği ve İtalya'nın da böyle bir ihtimali göze alamayacağı şeklinde olmuştu. Bu durumda, ilginçtir, hem İngiltere ve hem de Almanya Fransa'ya döndüler.

İngiltere, 4 Haziran 1878 Antlaşması ile Kıbrıs'a yerleşince, Fransa'nın tepkilerini önlemek için, Fransa'ya da Tunus'u gösterdi. Hatta, İngiltere bu konuda Almanya'nın da desteğini sağladı. 1878 Ağustosunda, İngiltere Dışişleri Bakanı Salisbury ile Fransa Dışişleri Bakanı Waddington arasında yazışmalar da oldu. Bununla beraber, Fransa'nın başlangıçta çekindiği görülüyor. Fakat daha sonra, 1880 de, **Fransız sömürgeciliğinin mimarı Jules Ferry,** tam o sırada İngiltere'de Liberal Parti ve Gladstone Başbakan olunca, konuyu ortaya attığında, Gladstone kabinesi, İtalya'nın Tunus'ta gözü olduğunu belirtmiş, fakat Fransa'nın Tunus'u almasına pek de sesini çıkartmayacağı izlenimini vermişti. Yalnız Fransa şuna kanaat getirmişti ki, Tunus sorununun kesin bir şekilde çözümleyip fazla gürültüye sebep olmamalıydı.

- ▶ Almanya'ya gelince: 1875 de Üçüncü Cumhuriyet'in kurulması ile beraber, Fransa hem iç istikrarsızlıktan kurtuluyor ve hem de yenilginin psikozundan sıyrılıyordu. İntikam psikozunun en hararetli taraftarlarından Gambetta bile, intikam savaşından söz etmemeyi, fakat böyle bir savaşı da akıldan çıkarmamayı tavsiye ediyordu. Fransa, Alsas-Loren'in kolay kolay geri alınamayacağını anlamaya başlamıştı.
- ▶ Bismarck için de, kurmuş olduğu bütün ittifak tertipleri, gerçekte "ihtiyatî" tedbirlerdi. Onun bütün istediği Fransa'nın Alsas-Loren'i, yani Ren kıyılarını unutmaması ve Fransa ile Almanya arasında iyi ve dostane münasebetlerin gelişmesiydi. Hele, Avrupa'da barışın bozulmasını hiç arzu etmiyordu. Zira böyle bir durumda, Fransa, Alsas-Loren'i almak hevesine kapılabilir ve bu da bir takım komplikasyonlar doğurabilirdi.
- ▶ Bu nedenlerle Fransa, gözünü kaybettiği topraklardan ayırmalı ve başka alanlarda meşgul olmalıydı. Tunus bu bakımdan en iyi alandı. Fransa'nın burası ile hem ekonomik ilgisi vardı ve hem de Fransa'ya yakındı. Fransa Tunus'u alacak olursa, orada aynı zamanda gözü olan İtalya ile münasebetleri bozulurdu ki, böyle bir durumda Fransa, Almanya'ya kafa tutmaya cesaret edemezdi. İtalya ile çatışan Fransa, arkasından emin olmak için Almanya ile iyi geçinmek zorunda kalırdı.
- ▶ **Bismarck, Cezayir sınırlarının güvenliği için Fransızların Tunus'u almaları halinde, Almanya'nın her türlü diplomatik yardımı yapmaya hazır olduğunu söyleyerek, Fransa'yı teşvik etti.**
- ▶ 1881 Martında Tunus'a asker gönderdi. Mayıs ayı başında da Tunus topraklarına asker çıkararak, Tunus Beyi'ne bir ültimatı verdi ve Fransa ile bir "himaye" (protectorat) anlaşması imzalamasını istedi.
- ▶ Tunus Beyi Mehmet Sadık Paşa, Fransız kuvvetlerinin, sarayını âdeta basması üzerine 12 Mayıs 1881 de, Fransa ile Kassai-Said (veya **Bardo**) anlaşmasını imzalamak zorunda kaldı. 10 maddelik bu anlaşmanın 2. maddesine göre, **Fransa ve Tunus ülkede güvenliğin tamamen sağlanmış olduğuna birlikte karar verdiklerinde, Fransız kuvvetleri Tunus'tan çekilecekti. Yani Fransa İngiltere'nin Kıbrıs Anlaşması'nı taklit etmekteydi.** Buna karşılık, 6. maddeye göre de, Tunus'un dış münasebetlerini Fransa yönetecek ve diğer ülkelerdeki Tunus vatandaşları ile Tunus'un çıkarlarını Fransa koruyacaktı. 8. maddeye göre de, Tunuslu kabilelerin Fransa'ya verdiği zararlar, bu kabilelere ödetilecekti. 9. madde ile de, Tunus Beyi, belirli limanlardan Tunus'a silâh ve savaş malzemesi sokulmasını yasaklayacaktı.

İTALYA'NIN TEPKİSİ VE ÜÇLÜ İTTİFAK'IN İMZASI

Osmanlı Devleti'nden sonra, Tunus'un Fransa tarafından işgaline en fazla kızan ve tepki gösteren devlet İtalya oldu. 1881 Temmuzundan itibaren Berlin'de, eski İtalyan Başbakanı Cairoli ile Bismarck arasında ittifak görüşmeleri başladı.

Bismarck, İtalya'nın ittifak teklifini kabul etti. Lâkin İtalya'nın Avusturya'dan toprak istekleri (**irredantizm**) vardı. İtalya'nın Almanya ile ittifak yapabilmesi için, onun müttefiki olan Avusturya-Macaristan'dan olan toprak isteklerinden vazgeçmesi gerekirdi. Ancak o zamandır ki, Bismarck'ın tasarladığı ittifaklar sistemi işleyebilirdi.

Üçlü İttifak adını alacak olan İtalya, Almanya ve Avusturya-Macaristan ittifakı 20 Mayıs 1882 de Viyana'da imzalandı.

İttifakın giriş kısmında taraflar, **tamamen "savunma" nitelikli olan bu ittifakın, Avrupa barışı ile, tarafların sosyal ve siyasal düzenlerini ve monarşi ilkesini ve tarafların toprak bütünlüklerini korumayı** amaçladığını belirtmekteydiler.

İttifak bu amaç ve niteliği ile, muhafazakâr bir karakter taşıyordu. Toprak bütünlüklerinin korunması ise, Almanya için Alsas-Loren ve İtalya için de Roma'nın , bu iki ülkenin toprak parçaları olduğunun kabulüydü.

-taraflar birbirlerine yönelen ittifaklara girmeyecekler ve birbirlerini ilgilendiren siyasal ve ekonomik sorunlarda birbirlerine danışacaklardı.

-İtalya'nın tahriki olmaksızın, herhangi bir sebeple Fransa İtalya'ya saldırırsa, diğer iki müttefik hemen İtalya'nın yardımına koşacaklardı. Keza, Almanya'nın tahriki olmaksızın Fransa Almanya'ya saldırırsa, İtalya derhal Almanya'nın yardımına gidecekti.

-taraflardan biri, kendisinin doğrudan doğruya bir tahriki olmaksızın, iki veya daha fazla büyük devletle savaşa tutuşursa, bütün taraflar için "casus foederis", yani "savaş sebebi" ortaya çıkmış olacaktır.

-taraflardan biri, bir büyük devlet tarafından güvenliğinin tehdit edildiğini görür ve bu devlete savaş ilân etmek zorunda kalırsa, diğer iki taraf hayırhah bir tarafsızlık izleyecektir. Mamafih, bu sonuncular, arzu ettikleri takdirde, müttefiklerinin yanında savaşa katılabileceklerdi.

-taraflardan biri kendisini herhangi bir devletin tehdidi altında görürse, taraflar, muhtemel bir işbirliği için alınacak askerî tedbirleri müzakere edeceklerdir.

İttifak gizli olmak üzere 5 yıl için imzalanmıştı.

ROMANYA'NIN ÜÇLÜ İTTİFAK'A KATILMASI

Bismarck, İkinci Uç İmparatorlar Lig ile Rusya'yı tekrar Almanya'ya bağlamakla beraber, Balkanlardaki amaçları nedeniyle bu devletin Avrupa barışını bozmasından çekiniyordu. Bu nedenle, **Barış Ligi veya Barış Anlaşması adını verdiği Üçlü İttifakı kurduktan sonra, bunu Balkanlara da yaymaya ve bu suretle bu bölgede de barışı korumaya karar verdi.**

Viyana nezdinde yaptığı bir sondajda, "İtalya ile kurduğumuz Barış Ligi'ni Doğu'ya doğru yaymanın ve bu suretle Romanya ve hatta Sırbistan ve Osmanlı Devleti'nin politikalarına sağlam bir yön vermenin şayanı arzu ve mümkün olup olmayacağını" sordu. 1883 Ağustosunda yapılan bu zemin yoklamasına Avusturya-Macaristan olumlu bir tepki gösterdi.

Bismarck'ın, doğrudan doğruya Romanya ile görüşmeden önce, Viyana'nın onayını almasının sebebi, Avusturya-Macaristan sınırları içinde bulunan Transilvanya ve Bukovina'da 3 milyon kadar Romen vardı ve Romanya bu topraklarla yakından ilgileniyordu. Romanya, Barış Ligi'ne katılırsa, Transilvanya ve Bukovina'yı unutmak zorunda kalacaktı.

Diğer taraftan, Rusya'nın Romanya'ya saldırması halinde, hemen yardıma koşabilecek devlet Avusturya-Macaristan idi. Bu sebeplerle, Romanya'nın da İtalya gibi, Avusturya-Macaristan ile ilk önce anlaşması gerekiyordu. Avusturya-Macaristan ile Romanya'nın anlaşması güç olmadı. Zira Rus tehdidi ve Besarabya, Transilvanya ve Bukovina'dan daha önemliydi. Bu sebeple, iki devlet 30 Ekim 1883 de bir ittifak imza ettiler.

Bu bir savunma ittifakıydı ve beş yıl için gizli olarak imzalanmıştı. 7 maddelik bu ittifakın 1. maddesine göre, taraflar, barış ve dostluk içinde yaşayacaklar ve birbirlerinin aleyhine olan hiç bir ittifak veya anlaşmaya katılmayacaklardı.

2-Romanya, kendisi tarafından bir kışkırtma olmaksızın bir saldırıya uğrarsa, Avusturya-Macaristan Romanya'ya yardım edecekti. Keza, Avusturya-Macaristan da, Romanya'nın sınırları üzerinde bulunan devletlerden birinin saldırısına uğrarsa, Romanya için savaş sebebi ortaya çıkmış olacaktı. Açıktır ki, burada sözü edilen ve Romanya'nın komşusu olan devlet Rusya idi.

3-taraflardan biri bir saldırı tehdidi altında kalırsa, alınacak askerî tedbirler ve işbirliği konusunda birbirlerine danışacaklardı. Nihayet 4. maddeye göre de bir savaş halinde, ayrı barış yapmayacaklardı.

Almanya, Avusturya-Macaristan ile Romanya arasındaki ittifaka aynı gün, yani 30 Ekim 1883 günlü bir belgenin imzası ile katıldı, İtalya ise bu ittifaka, çok sonra 15 Mayıs 1888 de Avusturya-Macaristan ile imzalamış olduğu bir belge ile katıldı.

AVUSTURYA-MACARİSTAN İLE SİRBİSTAN ANLAŞMASI, 1881

- ▶ Romanya'nın Üçlü İttifak'a bağlandığı tarihte, Avusturya-Macaristan ile Sırbistan arasında da, bir ittifaktan daha önemli bir anlaşma imzalanmış bulunuyordu.
- ▶ Bu anlaşma sağlam temellere dayanmadığı için uzun ömürlü olmadığı gibi, Bismarck'ın tasarladığı nitelikte bir ittifak da değildi.
- ▶ Bu sebeple Üçlü İttifak'ın bir parçası sayılamaz. Yalnız, Avusturya-Macaristan'ın Balkan politikasını açıklaması bakımından önemli sayılabilir.

ÜÇLÜ İTTİFAK'IN İLK YENİLENMESİ 1887

- ▶ Üçlü İttifak'ın ilk yenilenişi, bu tarihten itibaren İtalya'nın bu ittifak içinde çizmiş olduğu yolun başlangıcını teşkil etmesi ve aynı zamanda bu ittifak içinde uğramış olduğu hayal kırıklığını göstermesi bakımından önemlidir.
- ▶ İtalya bu ittifaka, sömürgecilik politikasında kendisine bir destek sağlamak için girmişti. Fakat bu tarihte, coğrafî bakımdan kendisine yakın olan sömürgeler başkaları tarafından kapışılmıştı. Tunus'u Fransa almış, Mısır'a İngiltere yerleşmişti. Adriyatik kıyıları ise, bir bakıma Avusturya-Macaristan'ın hayat sahası idi. Ayrıca, Balkanlar da Avusturya-Macaristan ile Rusya arasındaki mücadelenin alanı idi. Kısacası, yakınlarda İtalya'nın elini uzatabileceği yer kalmamıştı.
- ▶ Bu nedenle İtalya, Afrika'nın daha uzak bölgelerine gitmek zorunda kaldı. 1885 te Kızıldeniz kıyısında ve Habeşistan'ın kuzey limanı olan Massava'yı (Massaouah) işgal etti. Fakat buraya yerleşmesi kolay olmadı. Yerli kabilelerin saldırılarının arkası kesilmedi. İtalya uzun uğraşlardan ve mücadelelerden sonra, 1889 da Habeş İmparatoru II. Menelik ile yaptığı bir anlaşma ile buraya yerleşebildi.
- ▶ Tabii Habeşistan'daki bu mücadele ve zorluklar, İtalya'nın, gözlerini tekrar Akdeniz'e çevirmesine sebep oldu. Akdeniz'deki Osmanlı topraklarını en tabii ve kolay yayılma alanı olarak gördü.

Akdeniz'deki Osmanlı topraklarından kendisine bir pay ayrılmadıkça, ittifakın yenilenmesine pek istekli olmadığını belirtmek istedi. İtalya'nın bu tutumuna Bismarck'ın tepkisi çok sert oldu. Üçlü İttifak'ın sömürgecilik için değil, Avrupa barışını korumak için yapıldığını söyleyerek, İtalyanların, Fas, Kızıl Deniz, Tunus, Mısır veya dünyanın herhangi bir parçasındaki ümitleri için Avrupa'nın geniş çaplı bir savaş karşısında bırakılamayacağını bildirdi.

1885-1886 Bulgaristan olayları, Avusturya-Macaristan ile Rusya'nın münasebetlerini iyice gerginleştirmişti. Fransa'da ise, Almanya'ya karşı intikamcılığı kendisine bayrak yapan **Boulangisme** hareketi ortaya çıkmıştı. Bu şartlarda Üçlü İttifak'ın dağılması tehlikeli olurdu.

İtalya'nın sömürgecilik isteklerini de Avusturya-Macaristan desteklemek istemiyordu. Bu sebeple, Bismarck 1886 Ekim ayından 1887 Ocak ayına kadar Viyana üzerinde baskıda bulundu. İmparator Wilhelm ise, gerekirse İtalya ile ikili bir ittifak yapılmasını istiyordu. Bismarck, Viyana'ya, Bulgaristan sorununda kendisine hiç danışmadan hareket ettiği halde, Almanya'nın Avusturya'yı desteklemek zorunda kaldığını hatırlattı. Bismarck'ın bu baskısı üzerine Viyana hükümeti gerilemek ve yumuşamak zorunda kaldı.

Üçlü İttifak'ın yenilenmesi, bir kaç belgenin imzası ile olmuştur. Çünkü, şimdi Üçlü İttifak İtalya'nın sömürge isteklerine de destek veriyordu.

Birinci belge, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında 20 Şubat 1887 de Berlin'de imzalanan iki maddelik bir antlaşma olup, bu antlaşma ile ta raflar, 20 Mayıs 1882 tarihli ittifakı 30 Mayıs 1892 tarihine kadar uzatmaktaydı.

İkinci belge de, yine Berlin'de ve 20 Şubat 1887 de imzalanmış olup, Avusturya-Macaristan ile İtalya arasındadır. 4 maddelik bu anlaşmaya göre, Balkanlardaki, Adriyatik ve Ege Denizi'ndeki Osmanlı kıyıları ve adalarının statükosu, bir üçüncü devletin hareketi sebebiyle, taraflardan birinin geçici veya devamlı bir işgali ile değiştirilecek olursa, bu işgal, ancak öbür tarafa da bir tâviz verilmek suretiyle yapılabilecekti.

İNGİLİZ-İTALYAN ANLAŞMASI

- ▶ Üçlü İttifak yenilendiği sırada, İtalya, sömürge faaliyetleri konusunda İngiltere ile de anlaşmış bulunuyordu. Bu konuda İngiltere'nin de desteğini sağladı.
- ▶ Bu sırada İngiliz-Alman münasebetleri iyi bir çerçevedeydi. İngiltere, Süveyş Kanalı dolayısıyla 1882 de Mısır'a yerleşmiş ve Fransa'da bu işgali tanımamıştı. Fransa, Napolyon'dan beri Mısır'ı kendisinin toprağı gibi görmekteydi.
- ▶ 1869 da Süveyş Kanalı'nı açtıktan sonra, artık Fransa Mısır'ı iyice benimsemişti. Fransa'nın yaşadığı ilk soğuk duş, İngiltere'nin 1875 de Kanal Şirketi'nin hisse senetlerinin bir kısmını ele geçirmesi oldu. Bunun arkasından 1882 de İngiltere'nin Mısır'ı işgali Fransa için gerçek bir şok oldu ve İngiliz-Mısır münasebetleri gerginleşti.
- ▶ Bu atmosferde Bismarck İngiltere ile de bir ittifakı düşünmüştü. Fakat böyle bir şeye İngiltere hazır olmadığı gibi, Bismarck'ın İngiltere'nin parlamenter rejimine de güveni yoktu. Fakat Bismarck, İtalya'yı İngiltere ile anlaşmaya teşvik etti. İngiltere'nin Akdeniz'de Fransa'ya karşı bir desteğe ihtiyacı vardı ve bunu da İtalya'da buldu.
- ▶ **İngiliz-İtalyan anlaşması, 12 Şubat 1887 de nota teatisi suretiyle yapılmıştır.**
- ▶ Anlaşmanın esasları şöyledir:
 - 1)Akdeniz, Adriyatik, Ege Denizi ve Kara Deniz'de statükonun korunmasına çalışılacak ve bu statükonun, tarafların zararına olarak bozulmasına izin verilmeyecek. Statükonun, taraflardan biri tarafından bozulması veya değiştirilmesi zorunluluğı ortaya çıkarsa, bu, daha önce aralarında yapacakları bir anlaşma ile olacak.
 - 2)İtalya İngiltere'yi Mısır'da destekleyecek; İngiltere de İtalya'yı Trablusgarp'ta destekleyecek.
 - 3)Akdeniz'de bir anlaşmazlık çıkarsa, taraflar birbirlerini destekleyeceklerdi.

İNGİLTERE-AVUSTURYA ANLAŞMASI

- İngiliz-İtalyan Anlaşmasını İngiliz-Avusturya anlaşması izledi. Bu anlaşma da **Londra'da, 24 Mart 1887de nota teatisi ile yapıldı.**
- Bu anlaşmaya göre taraflar "Doğu" da statükonun korunmasına çalışacaklar ve bu statükonun, kendi çıkarlarına aykırı olarak bir üçüncü devlet tarafından bozulmasına izin vermeyeceklerdi. İki Devlet, "**Doğu**" sorununda birlikte hareket edeceklerdi.
- Bununla birlikte belirtilen hususlar, notalarda ifade edilmiş olan hususlardır. Bunun dışında, **Avusturya-Macaristan, İngiltere'ye vermiş olduğu 24 Mart 1887 tarihli notada, aynı zamanda, 12 Şubat 1887 tarihli İngiliz-İtalyan anlaşmasına katıldığını da beyan ediyor ve İngiltere de bundan duyduğu memnuniyeti belirtiyordu. Aynı tarihli bir nota ile, İtalya da Avusturya-Macaristan'ın İngiliz-İtalyan anlaşmasına katılmasından memnun olduğunu belirtti.**
- Gerek İngiliz-İtalyan anlaşmasının ve gerek Avusturya-Macaristan'ın bu anlaşmaya nota teatisi ile katılmasının sebebi, İngiltere'den kaynaklanmaktaydı. Eğer bu işler bir "**antlaşma**" ile yapılmış olsaydı, o zaman bunu İngiliz parlâmentosunun onaylaması gerekecekti ki bu da işin gizliliğini bozacaktı.